

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Το αντικείμενο της Πολιτικής Οικονομίας της Παγκοσμιοποίησης και οι θεμελιώδεις έννοιες του
2. Το θεσμικό πλαίσιο της διεθνούς οικονομίας μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο
3. Η προσέγγιση του Ρεαλισμού
4. Η προσέγγιση του Φιλελευθερισμού
5. Η προσέγγιση του Ιστορικού Δομισμού
6. Πολυεθνικές εταιρίες και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις
7. **Οι διεθνείς εμπορικές σχέσεις**
8. Οι διεθνείς νομισματικές σχέσεις
9. Η διεθνής οικονομική ανάπτυξη και ανισότητες
10. Το εξωτερικό χρέος και οι κρίσεις
11. Η περιφερειοποίηση και το διεθνές εμπορικό καθεστώς
12. Οι σύγχρονες τάσεις στη Διεθνή Πολιτική Οικονομία

Οι 3 βασικές Προσεγγίσεις

Τα 4 βασικά υποπεδία της ΔΠΟ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- Theodore Cohn, 2008, Διεθνής Πολιτική Οικονομία, Gutenberg, σελ. 317-372 (κεφ. 8).
- R. Gilpin, 2001, *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*, Princeton University Press, σελ. 196-233 (κεφ. 8).
- B. Dunn, 2009, *Global Political Economy. A Marxist Critique*, Pluto Press, σελ. 179-202 (κεφ. 9).

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΑΤΟΣ

1. Ποιες είναι διαχρονικά οι βασικές τάσεις στο Διεθνές Εμπόριο (ΔΕ);
2. Ποιες είναι οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις του ΔΕ;
3. Πως μεταβλήθηκε διαχρονικά το καθεστώς του ΔΕ;
4. Ποιες είναι οι αρχές του σημερινού καθεστώτος του ΔΕ με τις οποίες δρα ο ΠΟΕ;
5. Πως μεταβλήθηκε ιστορικά η θέση/στάση των χωρών του Νότου απέναντι στη ΓΑΤΤ/ΠΟΕ;

1. Ποιες είναι διαχρονικά οι βασικές τάσεις στο Διεθνές Εμπόριο (ΔΕ);

Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ «ΔΕΙΚΤΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΑΝΟΙΚΤΟΤΗΤΑΣ»

Globalization over 5 centuries

Shown is the "trade openness index". This index is defined as the sum of world exports and imports, divided by world GDP. Each series corresponds to a different source.

Source: Penn World Tables 9.0, Estevadeordal, Frantz, and Taylor (2003), Klasing and Millionis (2014)

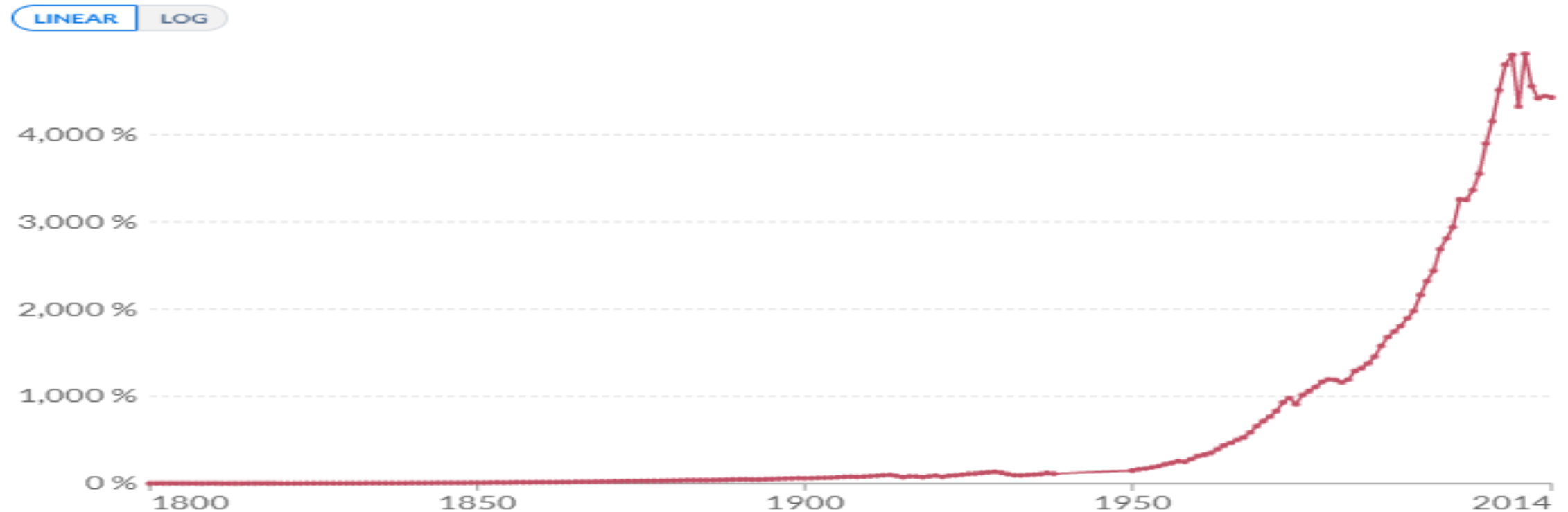
CC BY-SA

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

Growth of global exports

Total world exports adjusted for inflation (constant prices), relative to 1913. Values correspond to world export volumes indexed to 1913.

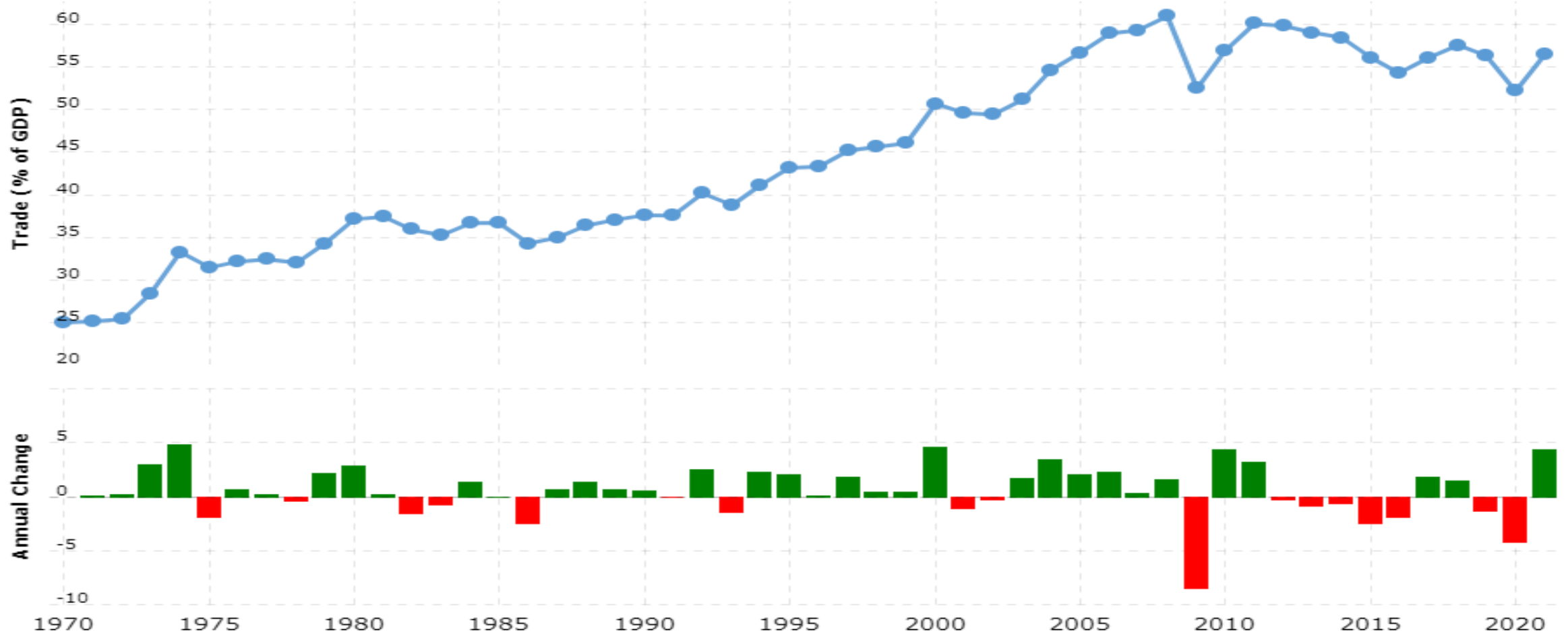
Our World
in Data

Source: Federico and Tena-Junguito (2016)

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

WORLD TRADE TO GDP RATIO (1970-2021)

TRADE TO GDP RATIO PER REGION (1960-2021)

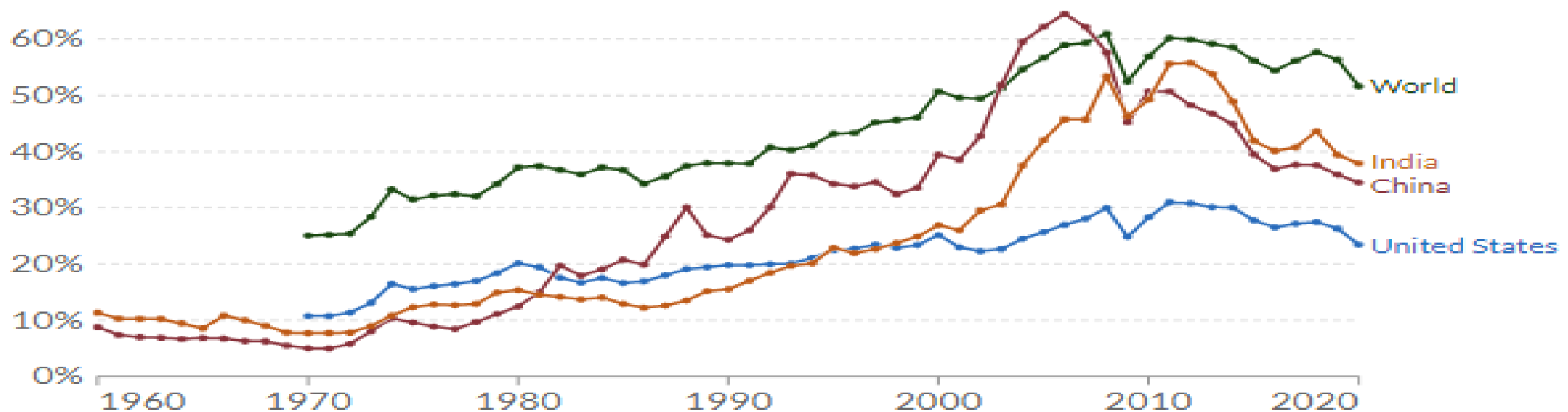
Trade as share of GDP, 1960 to 2020

Shown is the 'trade openness index' – the sum of exports and imports of goods and services, divided by the gross domestic product.

Our World
in Data

+ Add country

All together

Source: World Bank and OECD

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΕΞΑΓΩΓΩΝ

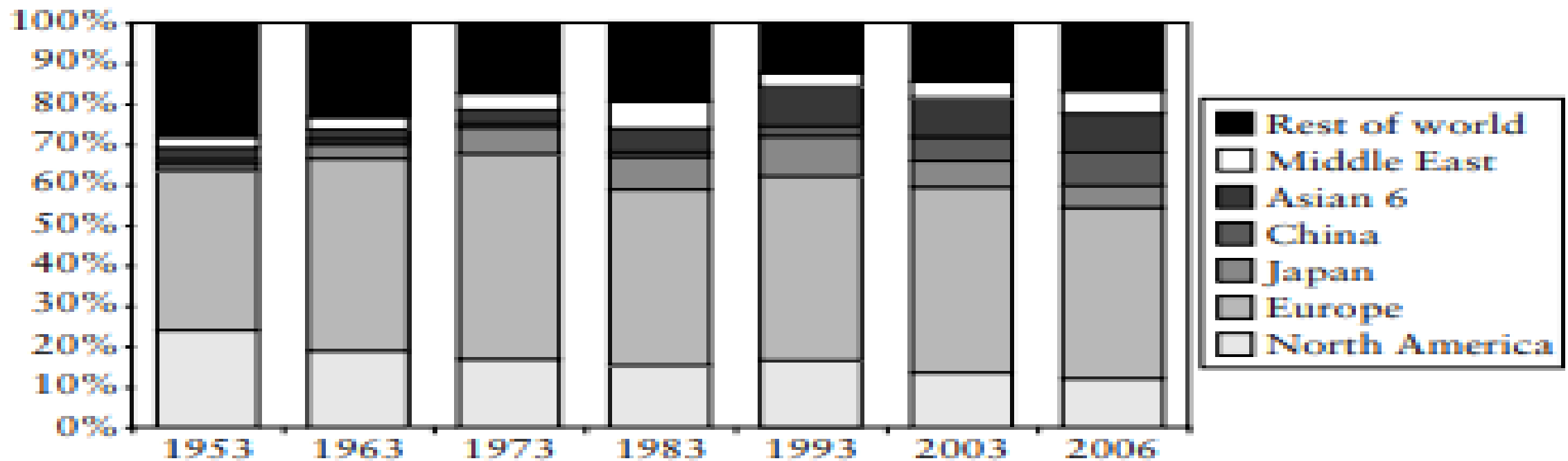
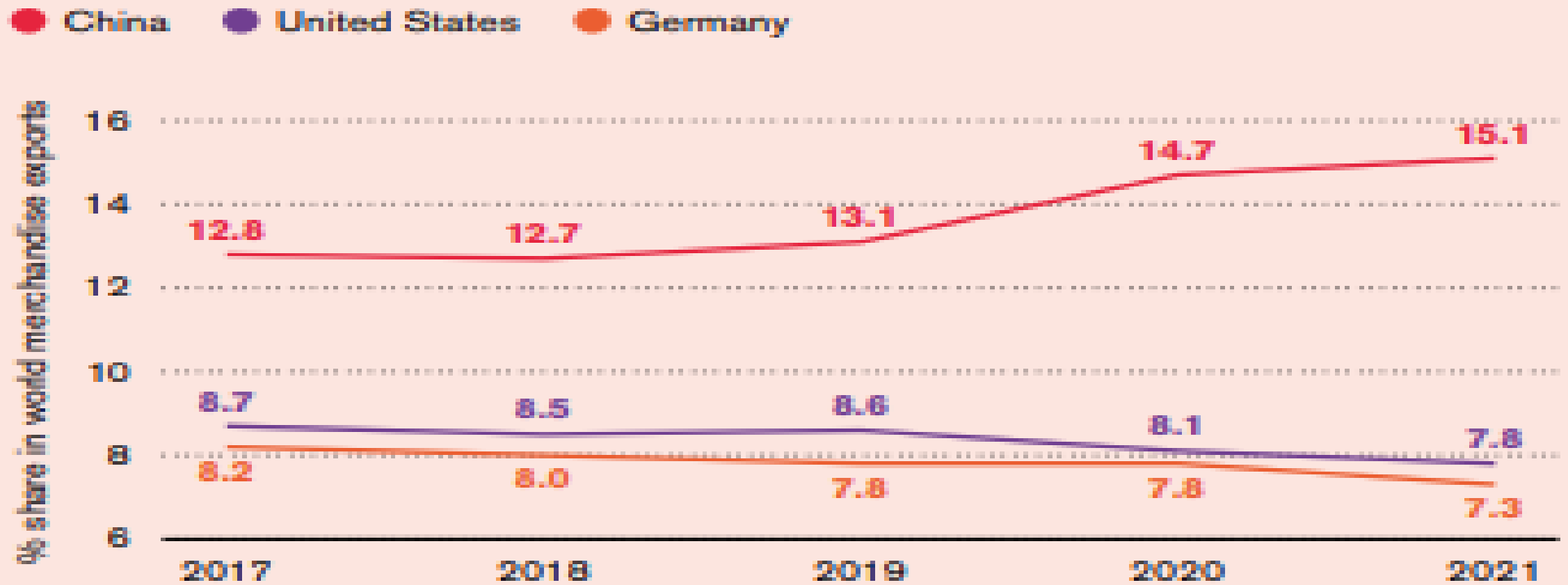

Figure 9.1 The origin of world exports (per cent of total)

Source: WTO 2007

ΟΙ 3 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΕΞΑΓΩΓΕΙΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΣ

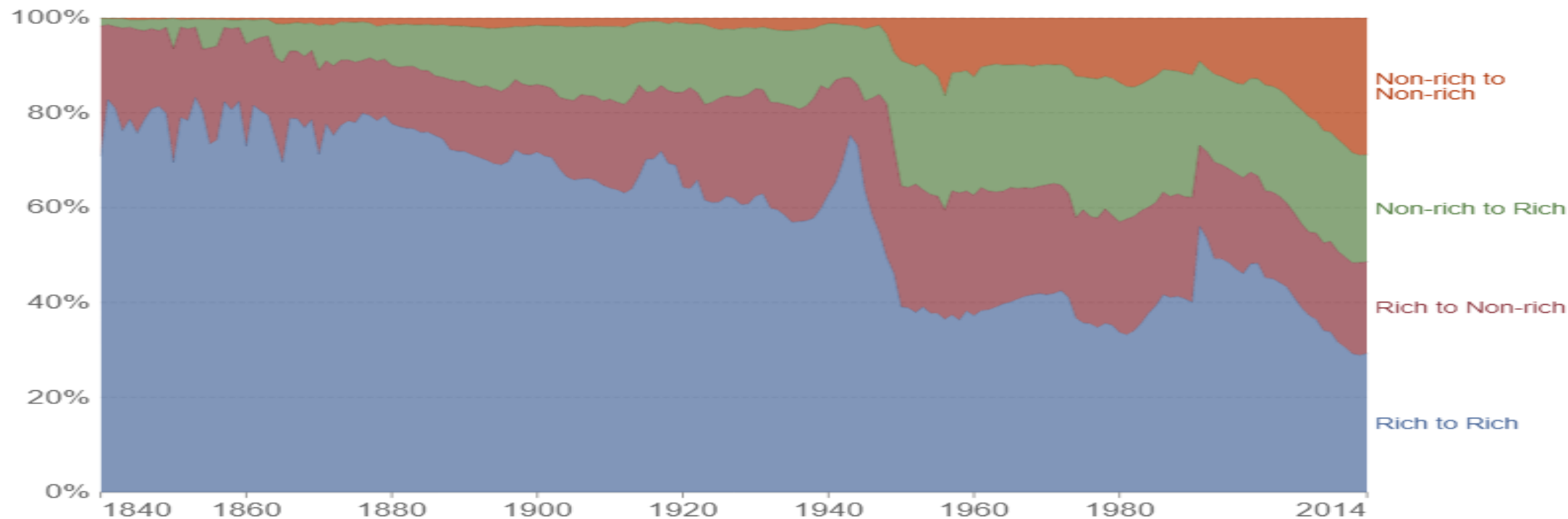

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΠΛΟΥΣΙΕΣ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΣ ΧΩΡΕΣ

Exports between rich and non-rich countries

Our World
in Data

The 'rich to non-rich' trade series shows the proportion of global merchandise exports that correspond to sales from rich countries to non-rich countries. The other series show similar flows within and across these countries. In the sources you find the complete list of 'rich' and 'non-rich' countries.

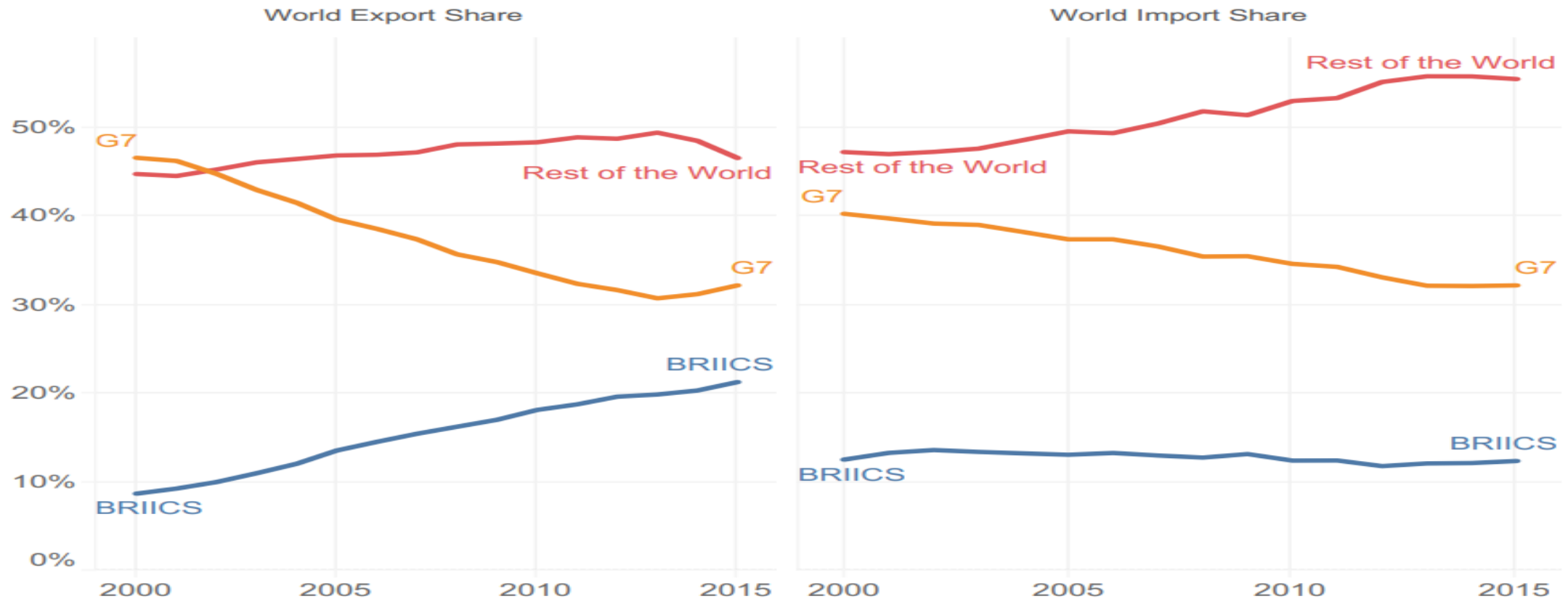

Source: Fouquin and Hugot (CEPII 2016)

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΩΝ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

The growing role of developing and emerging economies in world trade

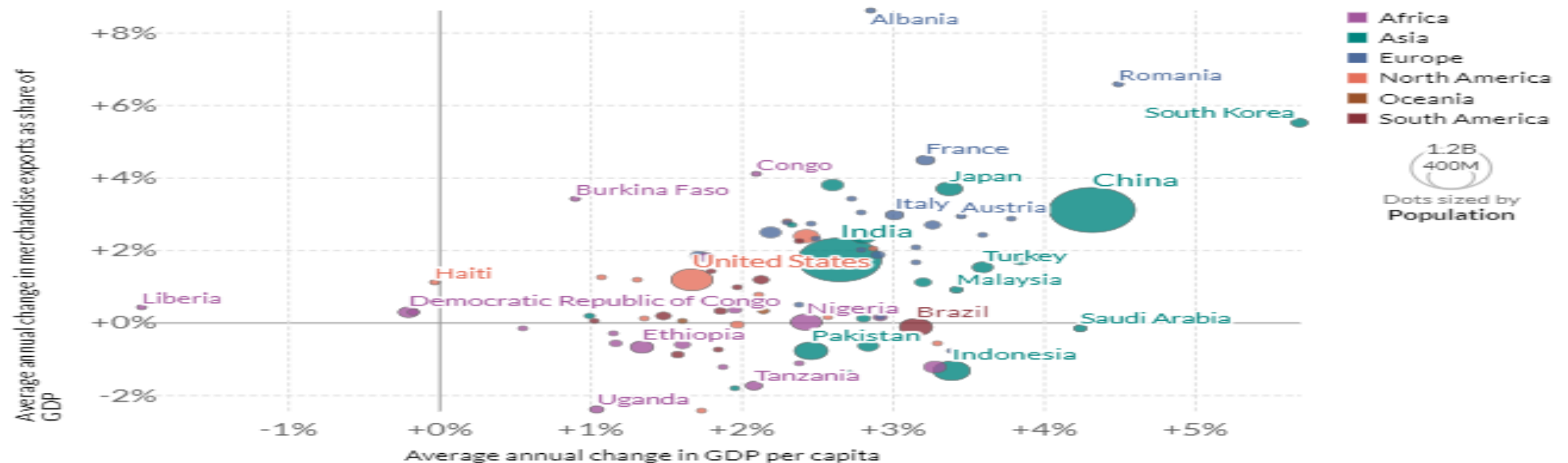
Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΑΕΠ (ΟΧΙ ΑΙΤΙΑΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ)

Growth of GDP and trade, 1945 to 2014

Average annual change in real GDP per capita vs Average annual change in exports as share of GDP

Our World
in Data

Select countries

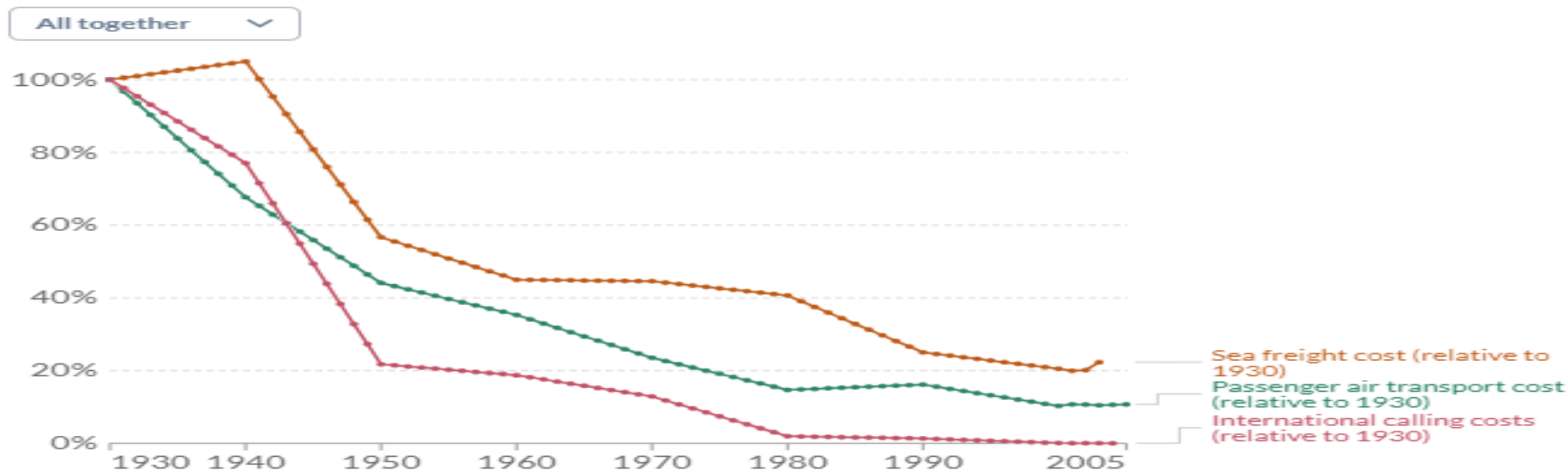
Source: Fouquin and Hugot (CEPII 2016); Maddison Project Database 2020 (Bolt and van Zanden, 2020)
OurWorldInData.org/trade-and-econ-growth • CC BY

ΕΝΑΣ ΒΑΣΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΕ

The decline of transport and communication costs relative to 1930

Our World
in Data

Sea freight corresponds to average international freight charges per tonne. Passenger air transport corresponds to average airline revenue per passenger mile until 2000 spliced to US import air passenger fares afterwards. International calls correspond to cost of a three-minute call from New York to London.

Source: Transaction Costs - OECD Economic Outlook (2007)

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

2. Ποιες είναι οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις του ΔΕ;

Η ΣΤΑΣΗ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

1. **Διεθνικές εταιρείες:** Τάσσονται υπέρ της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου γιατί εξαρτώνται από τις εξαγωγές, τις εισαγωγές και την πολυεθνική παραγωγή.
2. **Εταιρείες με εθνικό προσανατολισμό:** Αντιτάσσονται συχνά σε εμπορικές συμφωνίες που βασίζονται στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου γιατί απειλούνται από τη διόγκωση του ανταγωνισμού.
3. **Μια σειρά κοινωνικές ομάδες:** Αντιτάσσονται στην επέκταση της εξουσίας του ΠΟΕ και σε περιφερειακές συμφωνίες όπως η NAFTA.

Σε κάθε περίπτωση, είναι γενική εκτίμηση ότι η ευημερία και τα συμφέροντα όλων των οικονομικών δρώντων επηρεάζονται στη μία ή την άλλη κατεύθυνση από το καθεστώς του εμπορίου.

ΤΑ 3 ΒΑΣΙΚΑ ΡΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΠΟ ΓΙΑ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

- 1. Φιλελεύθεροι:** Το εμπόριο είναι παίγνιο θετικού αθροίσματος το οποίο παρέχει αμοιβαία οφέλη στα κράτη.
- 2. Ρεαλιστές:** Το εμπόριο είναι ανταγωνιστική διαδικασία ανάμεσα στα κράτη, στην οποία το κάθε κράτος προσπαθεί να αυξήσει τις εξαγωγές του και να μειώσει τις εισαγωγές του.
- 3. Ιστορικοί δομιστές:** Το εμπόριο αποτελεί μία μορφή άνισης ανταλλαγής κατά την οποία τα αναπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη αντλούν πλούτο από τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη και τα μετατρέπουν σε παραγωγικούς και εμπορικούς «δορυφόρους» τους.

SMITH: ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ (ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ)

- Η βάση του Διεθνούς Εμπορίου (Δ.Ε.) είναι το «απόλυτο πλεονέκτημα κόστους» (absolute cost advantage).
- Όλα τα κράτη εξειδικεύονται στην παραγωγή του αγαθού που παράγουν πιο αποτελεσματικά.
- Ο Smith υπέθετε ότι:
 - α) υπάρχουν 2 χώρες και 2 εμπορεύματα,
 - β) η εργασία είναι ο μοναδικός συντελεστής παραγωγής,
 - γ) οι μονάδες εργασίας είναι ομοιογενής,
 - δ) το κόστος ή η τιμή του προϊόντος καθορίζεται από την εργασία που το παράγει,
 - ε) δεν υπάρχουν μεταφορικά κόστη.

ΣΜΙΤΗ: ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

TABLE 2.1. Absolute Cost Differences in Two Countries

Country	Units of Labour (Man-days)	Commodities		Ratio of Exchange
		X	Y	
A	1	20	10	1 Unit of X = 0.5 Unit of Y
B	1	10	20	1 Unit of X = 2 Units of Y

$$\frac{20 \text{ units of X in A}}{10 \text{ units of X in B}} > 1 > \frac{10 \text{ units of Y in A}}{20 \text{ units of Y in B}}$$

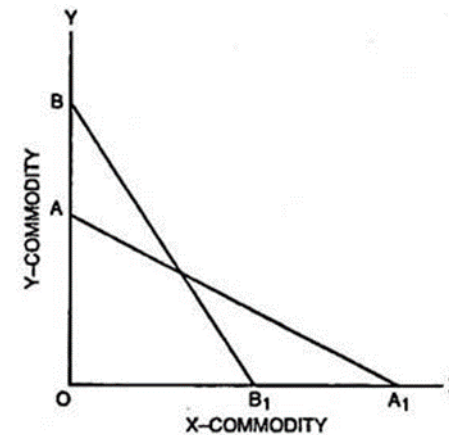

Fig. 2.1

TABLE 2.2. Gain From Trade

Country	Before Trade		After Trade		Gain from Trade	
	X	Y	X	Y	X	Y
A	20	10	40	-	+20	-10
B	10	20	-	40	-10	+20
World Production	30	30	40	40	+10	+10

RICARDO: ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

Πίνακας 8.1

ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΠΑΡΑΧΘΕΙ ΜΙΑ ΦΙΑΛΗ ΚΡΑΣΙ ΚΑΙ ΕΝΑ ΤΟΠΙ ΥΦΑΣΜΑ

	Κρασί	Ύφασμα
Αγγλία	6	5
Πορτογαλία	2	4

Πίνακας 8.2

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΡΑΣΙΟΥ ΚΑΙ ΥΦΑΣΜΑΤΟΣ

	Φιάλες Κρασιού	Τόπα Υφάσματος
Αγγλία	-5	+6
Πορτογαλία	+6	-3
Σύνολο	+1	+3

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΜΑΡΞΙΣΤΗ ΣΗΑΙΚΗ ΣΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ

- Το επιχείρημα του συγκριτικού πλεονεκτήματος δεν μπορεί να ερμηνεύσει τι συμβαίνει στο Δ.Ε. γιατί κάνει λόγο για κέρδη «κρατών» ενώ τις αποφάσεις για εξαγωγές και εισαγωγές τις παίρνουν οι καπιταλιστές με κριτήριο το δικό τους κέρδος.
- Αυτό το κέρδος όμως εξαρτάται πάντα από τα απόλυτα χρηματικά κόστη. Αυτός που παράγει με το χαμηλότερο κόστος μπορεί πάντα να νικήσει αυτόν που παράγει με το ψηλότερο κόστος.
- Πώς μπορεί λοιπόν μία λιγότερο αναπτυγμένη χώρα, στην οποία η παραγωγή και στους δύο κλάδους, είναι ψηλότερη, να έχει «οφέλη από το εμπόριο»; Μόνο υποθέτοντας άρρητα ότι υπάρχει ένας αυτόματος μηχανισμός που οδηγεί τους -καθοδηγούμενους από την επιδίωξη του κέρδους- καπιταλιστές να συμμετέχουν στο εμπόριο με κριτήριο την αρχή του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Στο επιχείρημα του Ricardo αυτός ο μηχανισμός είναι η Ποσοτική Θεωρία του Χρήματος, η οποία όμως δεν είναι σωστή.
- Στην πραγματικότητα, το ελεύθερο εμπόριο βασίζεται στο απόλυτο πλεονέκτημα και γι' αυτό, αντί να οδηγεί σε περισσότερη ισότητα ανάμεσα στα έθνη και σε «αμοιβαία οφέλη», οδηγεί κατά κανόνα στην κυριαρχία των ισχυρών καπιταλιστικών κρατών και στο βάλτωμα των λιγότερο αναπτυγμένων καπιταλιστικών κρατών στα ελλείμματα και στα χρέη.

Η ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΟΣ: ΘΕΩΡΗΜΑ HECKSCHER-OHLIN

- Ο Ρικάρντο έδειξε το αμοιβαίο όφελος που προκύπτει όταν το εμπόριο γίνεται λόγω διαφορετικών ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΩΝ.
- Οι Σουηδοί Heckscher και Ohlin επέκτειναν στις δεκαετίες 1920 και 1930 αυτή τη σκέψη σημειώνοντας ότι το σχετικό πλεονέκτημα μίας χώρας είναι αποτέλεσμα της σχετικής αφθονίας ή της σχετικής σπανιότητας που αυτή έχει σε κεφάλαιο και εργασία.
- Συγκριτικό πλεονέκτημα έχει κάθε χώρα στα προϊόντα που αξιοποιούν εκείνον τον συντελεστή που βρίσκεται σε αφθονία.
- Συνεπώς, το μοντέλο προβλέπει ότι τα πιο αναπτυγμένα, πλούσια σε κεφάλαιο, κράτη θα εξειδικευτούν στην παραγωγή και εξαγωγή αγαθών εντάσεως εργασίας και τα λιγότερο αναπτυγμένα κράτη, πλούσια στην παροχή φθηνής εργασίας, σε αγαθά εντάσεως εργασίας.

ΟΙ ΣΥΝΕΠΑΓΩΓΕΣ ΤΟΥ HECKSCHER-ΟΗΛΙΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ: ΘΕΩΡΗΜΑ STOLPER-SAMUELSON

- Το θεώρημα Stolper-Samuelson διατείνεται ότι ερμηνεύει γιατί κάποιες εγχώριες ομάδες προσανατολίζονται περισσότερο προς το εμπόριο και άλλες προς τον προστατευτισμό.
- Σύμφωνα με αυτό, η φιλελευθεροποίηση ωφελεί τους παραγωγικούς συντελεστές που βρίσκονται σε αφθονία και βλάπτει τους συντελεστές που βρίσκονται σε στενότητα.
- Για παράδειγμα, στα κράτη που είναι πλούσια σε εργασία και παραγωγική γη αλλά φτωχά σε κεφάλαιο, η ανάπτυξη του ελεύθερου εμπορίου θα ωφελήσει τους εργάτες και τους αγρότες αλλά όχι τους κατόχους κεφαλαίου.
- Το θεώρημα διατείνεται ότι ερμηνεύει π.χ. γιατί οι χειρώνακτες εργάτες των ΗΠΑ και του Καναδά αντιστρατεύονται τη NAFTA (Το Μεξικό έχει περισσότερους λιγότερο ειδικευμένους εργάτες) αλλά και γιατί οι Γάλλοι σιτοκαλλιεργητές αντιτάχθηκαν στη φιλελευθεροποίηση του αγροτικού-γεωργικού εμπορίου με τη GATT/ΠΟΕ (οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Αυστραλία και η Αργεντινή έχουν περισσότερη γη για σιτοκαλλιέργεια).
- Έχει ενδιαφέρον ότι το θεώρημα προβλέπει νικητές και ηττημένους από το Δ.Ε. (παρόλο που και πάλι θεωρούν ότι οι ηττημένοι μπορούν να αποζημιωθούν από τους νικητές).

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΙΣ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

1. Κριτική στις θεωρητικές υποθέσεις των φιλελεύθερων μοντέλων (πλήρης απασχόληση, κοινή συνάρτηση παραγωγής ανάμεσα στα κράτη για το ίδιο αγαθό, μη κινητικότητα κεφαλαίου κλπ).
2. Δεν οδηγούν σε σωστές προβλέψεις (Leontieff Paradox, 1954).
3. Αποτελούν μία θεωρητική στήριξη των σημερινών συμφερόντων των καπιταλιστών των ισχυρών κρατών.
4. Οι φιλελεύθερες θεωρίες μπορούν να επικαλεστούν ΜΟΝΟ την ερμηνεία του εμπορίου ανάμεσα σε διαφορετικά αγαθά. Δεν εξηγούν την ταχεία ανάπτυξη του ενδοεταιρικού (μεταξύ μητρικών και θυγατρικών εταιρειών των Π.Ε.) και του ενδοκλαδικού εμπορίου (το οποίο διεξάγεται συνήθως μεταξύ αναπτυγμένων χωρών με παρόμοια επίπεδα παραγωγικών συντελεστών).
5. Οι Ρεαλιστές προσθέτουν ότι οι φιλελεύθερες υποθέσεις υποτιμούν την επιδίωξη ενός κράτους να αναβαθμίζει την εμπορική του θέση. Στο παράδειγμα του Ρικάρντο θεωρούν ότι η Πορτογαλία θα έπρεπε να έχει δημιουργήσει ένα συγκριτικό πλεονέκτημα για τον εαυτό της στα υφάσματα μέσα από την κριτική ενίσχυση προς αυτό τον κλάδο, ακόμα κι αν είχε συγκριτικό πλεονέκτημα στο κρασί. Οι Ρεαλιστές υπερασπίζονται μία **θεωρία του στρατηγικού εμπορίου** (strategic trade theory) που δίνει έμφαση στη δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος μέσα από τη βιομηχανική στόχευση. Γι' αυτό προτιμάν τον όρο «**ανταγωνιστικό πλεονέκτημα**».

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΝΔΟΕΤΑΙΡΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

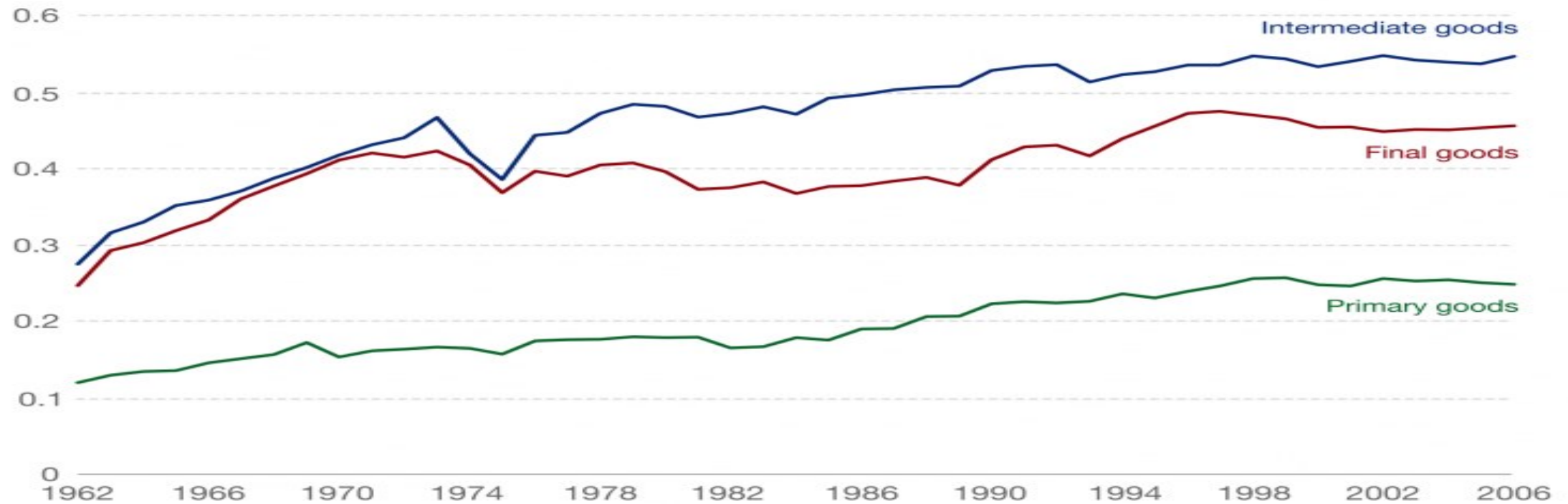
Copyright © 2015 Boeing. All rights reserved.

Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΕΝΔΟΚΛΑΔΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

Share of intra-industry trade by type of goods

Share of intra-industry trade corresponds to the exchange of broadly similar goods and services. Here it is measured through the Grubel-Lloyd Index, by 3-digit product group.

Our World
in Data

Source: Figure 6.1 in UN World Development Report (2009).

This is a visualization from OurWorldinData.org, where you find data and research on how the world is changing. Licensed under CC-BY-SA by the authors Esteban Ortiz-Ospina and Diana Beltekian

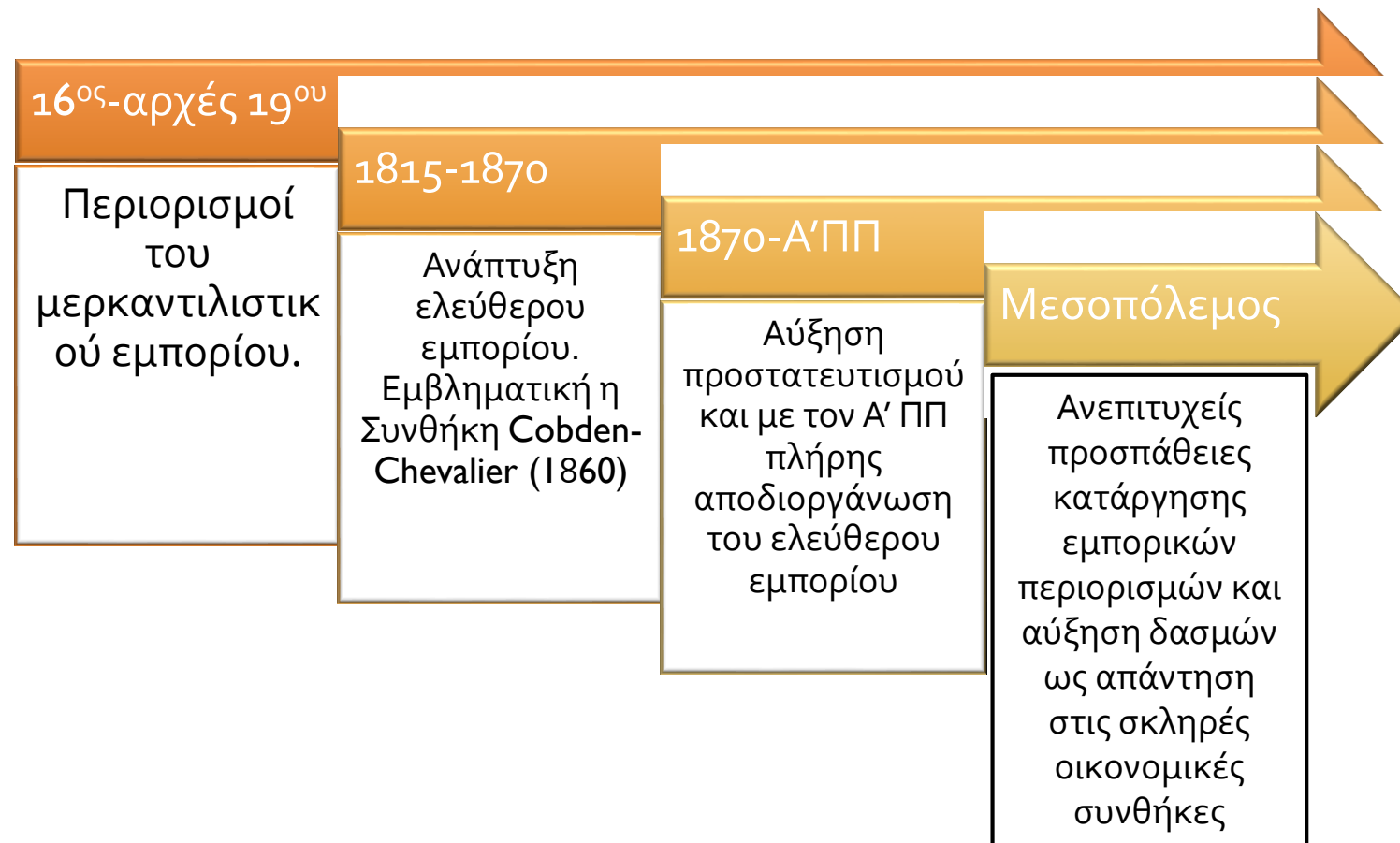
ΕΛΕΥΘΕΡΟ (;) ΕΜΠΟΡΙΟ

- Στην πράξη μικρό μέρος του Διεθνούς Εμπορίου είναι «ελεύθερο» και βασίζεται στον «πλήρη ανταγωνισμό» που προϋποτίθεται από τα φιλελεύθερα μοντέλου ΔΕ:
 1. Περίπου το 40% είναι ενδοεταιρικό εμπόριο στο οποίο δεν μεσολαβούν αγοραίες σχέσεις και στην ουσία δεν είναι καν εμπόριο.
 2. Οι αγορές που πράγματι υπάρχουν, δεν είναι «ελεύθερες». Οι Π.Ε. έχουν τη δύναμη να αλλάζουν όλα τα «endowments». Για παράδειγμα, η NESTLE και η Philip Morris που ελέγχουν τη μισή παγκόσμια αγορά καφέ, δεν αντιμετωπίζουν τους μικρούς αγρότες ως ίσους. Οι Π.Ε. μπορούν απλά να μειώσουν ακόμα περισσότερο τη χαμηλή αμοιβή των εργαζομένων (πχ αμερικανικές αυτοκινητοβιομηχανίες στο Μεξικό) αντί απλώς να την «αξιοποιήσουν».
 3. Όταν γίνεται ανάμεσα σε απομακρυσμένα μέρη, το μεγαλύτερο μέρος του εμπορίου δεν περιλαμβάνει άμεσες ανταποκρίσεις στις μεταβολές των τιμών. Και αυτό γιατί στις «ελεύθερες» αγορές κυριαρχούν τα μακροπρόθεσμα συμβόλαια, ο χειρισμός των συναλλαγματικών ισοτιμιών, οι επιδοτήσεις, τα κυβερνητικά lobbying κλπ.

3. Πως μεταβλήθηκε διαχρονικά το καθεστώς του ΔΕ;

ΟΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΝ Β΄ ΠΠ

ΓΙΑΤΙ ΟΙ ΗΠΑ ΔΕΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΑΝ ΩΣ ΚΟΡΥΦΑΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΟ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟ ΤΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟ;

- **Ρεαλιστές (θεωρητικοί ηγεμονικής σταθερότητας):** Οι ΗΠΑ ήταν ικανές αλλά όχι ακόμα πρόθυμες να γίνουν ηγεμόνας στο διεθνές σύστημα.
- **Εθνική ερμηνεία:** Παρόλο που οι ΗΠΑ ήταν ήδη η μεγαλύτερη βιομηχανική δύναμη, μια σειρά κλάδων φοβόταν την επανεμφάνιση του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού ενώ οι αγροτικές ομάδες των ΗΠΑ είχαν απογοητευτεί από τη ραγδαία μείωση των γεωργικών τιμών. Αυτές οι ομάδες ασκούσαν πίεση στο Κογκρέσο για εισαγωγή δασμών.

Η GATT ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- 1943: Διμερείς συνομιλίες ανάμεσα σε Βρετανία και ΗΠΑ για αποφυγή συνεπειών προστατευτισμού στο Μεσοπόλεμο μετά τη λήξη του Β' ΠΠ.
- 1945-1948: Πολυμερείς διαπραγματεύσεις που κατέληξαν στη Χάρτα της Αβάνας ή αλλιώς στη Χάρτα για ένα Διεθνή Οργανισμό Εμπορίου (ΔΟΕ).
- 1947: 23 κυβερνήσεις υπέγραψαν την Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), η οποία προβλέπονταν να ενσωματωθεί στον ΔΟΕ, όταν αυτός συγκροτούνταν. Ωστόσο, οι ΗΠΑ δεν επικύρωσαν τελικά τη Χάρτα της Αβάνας και έτσι έμεινε η GATT ως ένας ανεπίσημος οργανισμός για το παγκόσμιο εμπόριο. Η GATT έχει «αντισυμβαλλόμενα μέρη» και όχι «μέλη».
- Ωστόσο, η GATT απέκτησε σταδιακά χαρακτηριστικά και δομή διεθνούς οργανισμού ενώ αυξάνονταν σταθερά τα μέλη της.
- Η GATT συνέβαλε στη μείωση των δασμών (από 22% το 1947 σε 5% το 1999), λιγότερο στον περιορισμό των μη δασμολογικών τειχών. Ωστόσο, ο άτυπος χαρακτήρας «παρήγαγε» και μειονεκτήματα όπως α) μεγάλες εξαιρέσεις (πχ. γεωργία, υφαντουργία), β) χαλαρή επιβολή κανονισμών, γ) χαλαρές διαδικασίες επίλυσης διαφορών, δ) περιορίζονταν στις εμπορευματικές συναλλαγές και δεν επεκτείνονταν στο εμπόριο υπηρεσιών, την πνευματική ιδιοκτησία και τις επενδύσεις.

4. Ποιες είναι οι αρχές του σημερινού καθεστώτος του ΔΕ με τις οποίες δρα ο ΠΟΕ;

ΟΙ ΓΥΡΟΙ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ GATT ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΟΕ

Τίτλος	Χρονολογίες	Θέματα που συζητήθηκαν	Μετέχουσες Χώρες
Γενεύη	1947	Δασμοί	23
Ανεσί	1949	Δασμοί	13
Τορκί	1951	Δασμοί	38
Γενεύη	1956	Δασμοί	26
Ντίλον	1960-1961	Δασμοί	26
Κένεντι	1964-1967	Δασμοί και μέτρα αντιντάμπινγκ	62
Τόκιο	1973-1979	Δασμοί, μη δασμολογικά μέτρα, πλειομερείς συμφωνίες	102
Ουρουγουάη	1986-1993	Δασμοί, μη δασμολογικά μέτρα, κανόνες, υπηρεσίες, πνευματική ιδιοκτησία, επίλυση διαφορών, επενδύσεις σχετικές με το εμπόριο, υφαντουργία, γεωργία, δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου	123
Ντόχα (ΠΟΕ)	1999-	Γεωργία, υπηρεσίες, δασμοί, μη δασμολογικά μέτρα, πνευματική ιδιοκτησία, επίλυση διαφορών	149

Πηγή: *WTO Focus Newsletter*, αρ. 30, Μάιος 1988, σ. 2· και άλλες πληροφορίες από τον ΠΟΕ. Με άδεια από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.

Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΠΟΕ ΚΑΙ ΤΗΝ GATT

1. Αντίθετα με την GATT, ο ΠΟΕ είναι επίσημος, νομικά κατοχυρωμένος οργανισμός, όπως το ΔΝΤ και η ΠΤ. Η GATT δεν εξαφανίστηκε αλλά επέστρεψε στο αρχικό της καθεστώς ως συμφωνία για τις εμπορευματικές ανταλλαγές.
2. Ο ΠΟΕ επιβλέπει τους εμπορικούς κανόνες της GATT και μια σειρά νέες συνθήκες (για εμπόριο υπηρεσιών, πνευματική ιδιοκτησία και επενδύσεις) που αποφασίστηκαν στο Γύρο της Ουρουγουάης υπό την πίεση των αναπτυγμένων χωρών και τη δυσαρέσκεια των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών.
3. Σε αντίθεση με τις σταθμισμένες ψηφοφορίες σε ΔΝΤ και ΠΤ, ο ΠΟΕ ακολουθεί (όπως και η GATT) την αρχή «ένα κράτος, μία ψήφος» ενώ ανάλογα με το θέμα απαιτείται απλή πλειοψηφία, ειδική πλειοψηφία ή πλειοψηφία 2/3 ή 3/4.

ΓΙΑΤΙ ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΔΕΝ ΜΕΙΩΘΗΚΕ Η ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ;

Όσον αφορά αυτό το ερώτημα υπάρχουν πολλές διαφορετικές απαντήσεις, όπως:

1. Αντίθετα με τη δεκαετία του 1920, τη δεκαετία του 1970 το καθεστώς του παγκόσμιου εμπορίου που είχε δημιουργηθεί με επίκεντρο τη GATT είχε οδηγήσει σε αρχές και πρότυπα που είχαν «εσωτερικεύσει» τα κράτη, με πιο χαρακτηριστική την αρχή της φιλελευθεροποίησης.
2. Λόγω εγχώριων παραγόντων, όπως η αλλαγή στο θεσμικό πλαίσιο του καθορισμού στις ΗΠΑ, όπου σε αντίθεση με τη δεκαετία του 1920, η εξουσία γι' αυτούς έχει περάσει από το Κογκρέσο στον πρόεδρο καθιστώντας λιγότερο ευάλωτη την εξουσία στις πιέσεις των ομάδων συμφερόντων υπέρ του προστατευτισμού.
3. Τις τελευταίες δεκαετίες, είναι πολύ μεγαλύτερη η εξάρτηση ανάμεσα στις χώρες λόγω πολύ μεγαλύτερων επιπέδων πολυεθνικής παραγωγής και διεθνούς εμπορίου.

ΑΡΧΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Φιλελευθεροποίηση του εμπορίου

- α. Άρση δασμών
- β. Άρση «μη δασμολογικών τειχών»

Αμεροληψία

- α. Αρχή του «μάλλον ανομούμενου κράτους»)
- β. Εθνική μεταχείριση

Αμοιβαιότητα

- α. Συγκεκριμένη
- β. Διάχυτη

Μέτρα διασφάλισης και έκτακτα μέτρα

- α. Προσωρινά
- β. Μόνιμα
- γ. Έκτακτα εμπορικά μέτρα

Ανάπτυξη

- α. Περιορισμένος αλλά αυξανόμενος ρόλος
- β. Βασικό επίδικο στο Γύρο της Ντόχα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΤΡΩΝ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Πίνακας 8.5

ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Μέτρα Διασφάλισης

Προσωρινά

Κύματα Εισαγωγών
Προβλήματα στο Ισοζύγιο Πληρωμών
Νηπιακές Βιομηχανίες
Γενικές Αποποιήσεις

Μόνιμα

Γενικές Εξαιρέσεις
Εθνική Ασφάλεια
Επαναδιαπραγματεύσεις Δασμών

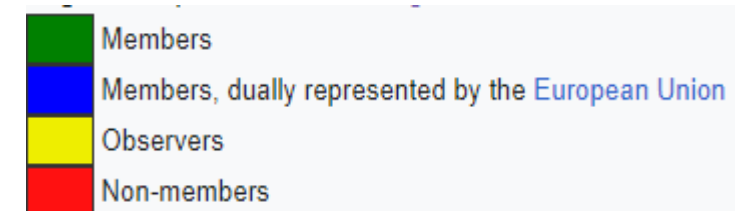
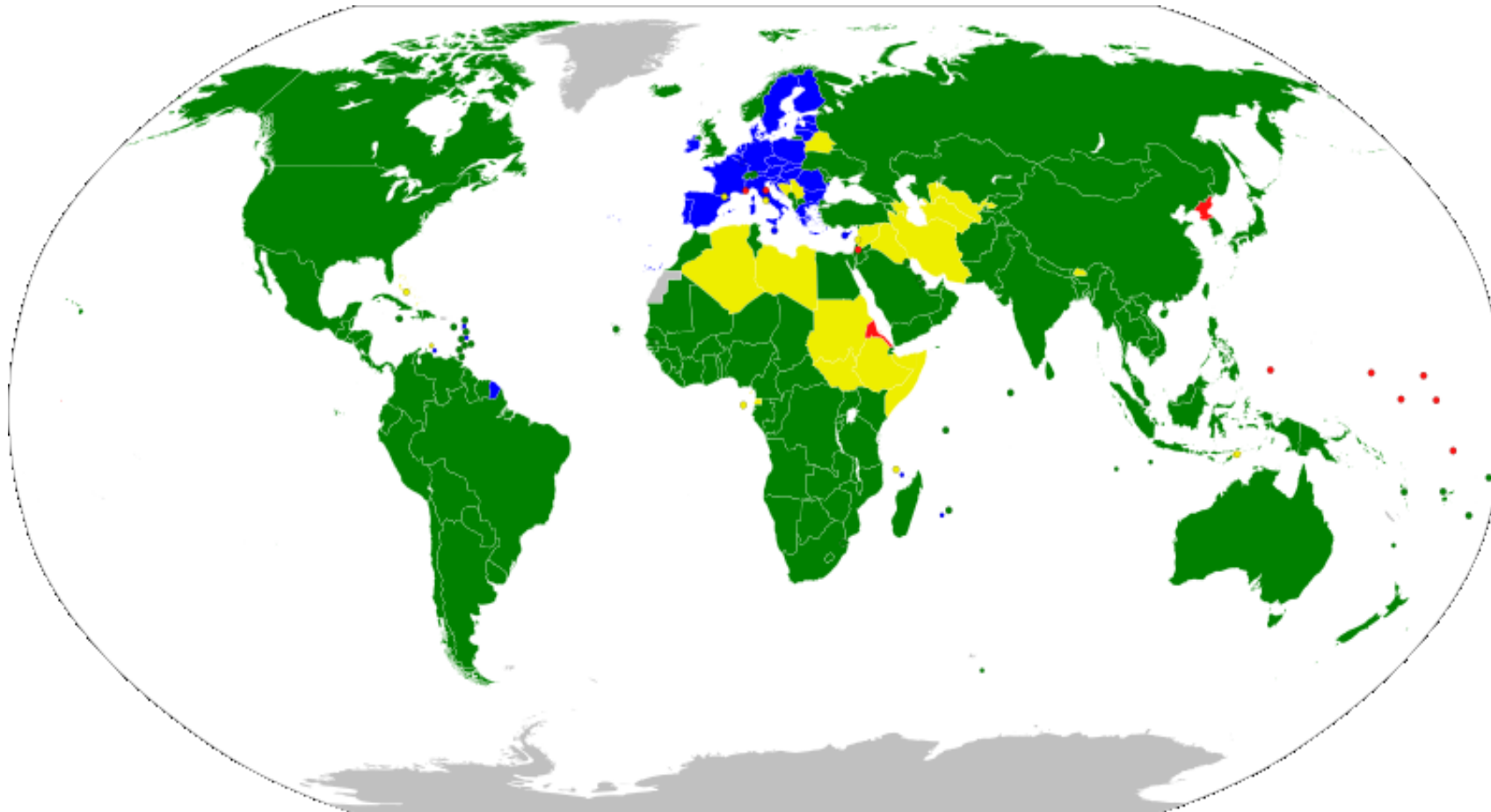
Έκτακτα Εμπορικά Μέτρα
Τέλη Αντι-ντάμπινγκ
Ανισταθμιστικά Τέλη

Πηγές: Bernard M. Hoekman και Michel Kostecky, *The Political Economy of the World Trading System: From GATT to WTO*, 2η έκδοση. (New York: Oxford University Press, 2001), σσ. 303-345· John H. Jackson, *The World Trading System and Policy of International Economic Relations* (Cambridge, MA: MIT Press, 1989), σσ. 149-187.

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΠΟΕ (ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ)

1. Είναι επίσημος διεθνής οργανισμός με κύρος.
 2. Συμβάλλει στην αύξηση της αξιοποίησης του δεσμευτικού συστήματος επίλυσης διαφορών.
 3. Μετατρέπεται σε έναν γνήσια παγκόσμιο οργανισμό.
 4. Επιβλέπει συναλλαγές όχι μόνο σε εμπορεύματα αλλά και σε υπηρεσίες, πνευματικά δικαιώματα και επενδύσεις στο εμπόριο.
 5. Προσπαθεί να ενσωματώσει τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.
1. Δεν μπορεί ακόμα να διασφαλίσει μία σταθερή διεύρυνση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου.
 2. Δεν έχουν φτάσει σε ικανοποιητικό επίπεδο οι διαδικασίες επίλυσης διαφορών.
 3. Δεν έχει επιλυθεί πρακτικά το ζήτημα της συμβατότητας των αρχών του ΠΟΕ με τις αυξανόμενες περιφερειακές εμπορικές συμφωνίες.
 4. Τόσο οι αναπτυγμένες όσο και οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες επιδιώκουν μεταρρυθμίσεις του εμπορικού καθεστώτος που βασίζονταν στον ΠΟΕ.

ΜΕΛΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΕΣ ΤΟΥ ΠΟΕ

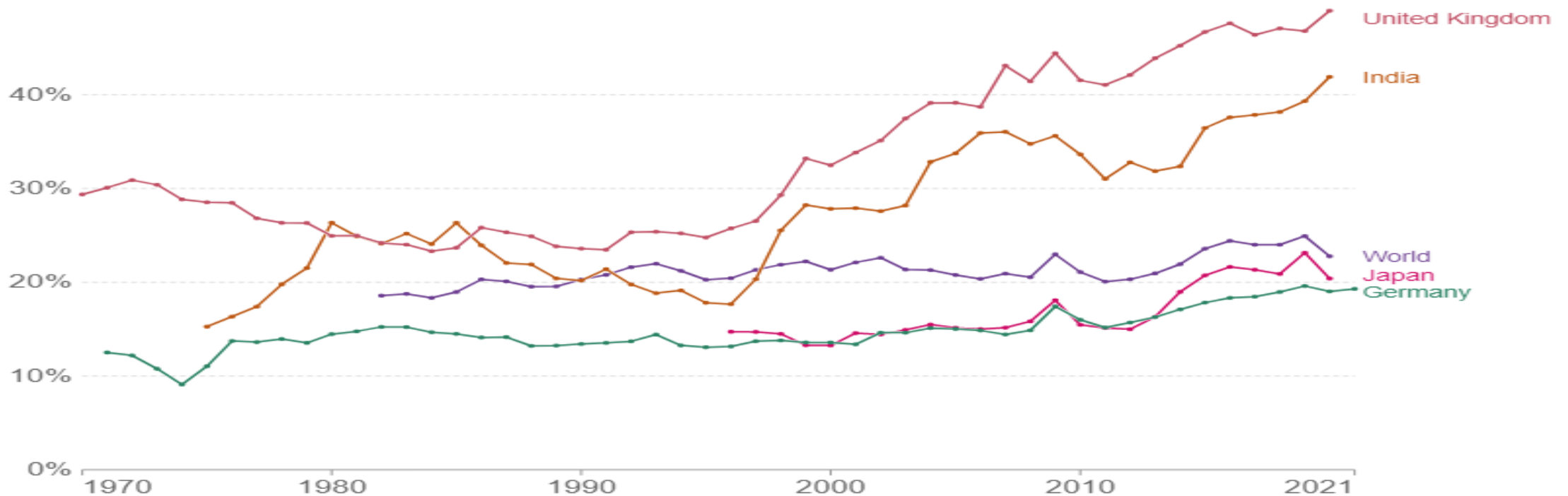

ΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΣΤΙΣ ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ

Share of services in total exports, 1970 to 2021

Services refer to economic output of intangible commodities that may be produced, transferred, and consumed at the same time. The share of services in total exports comes from comparing trade in goods and services at current US dollars.

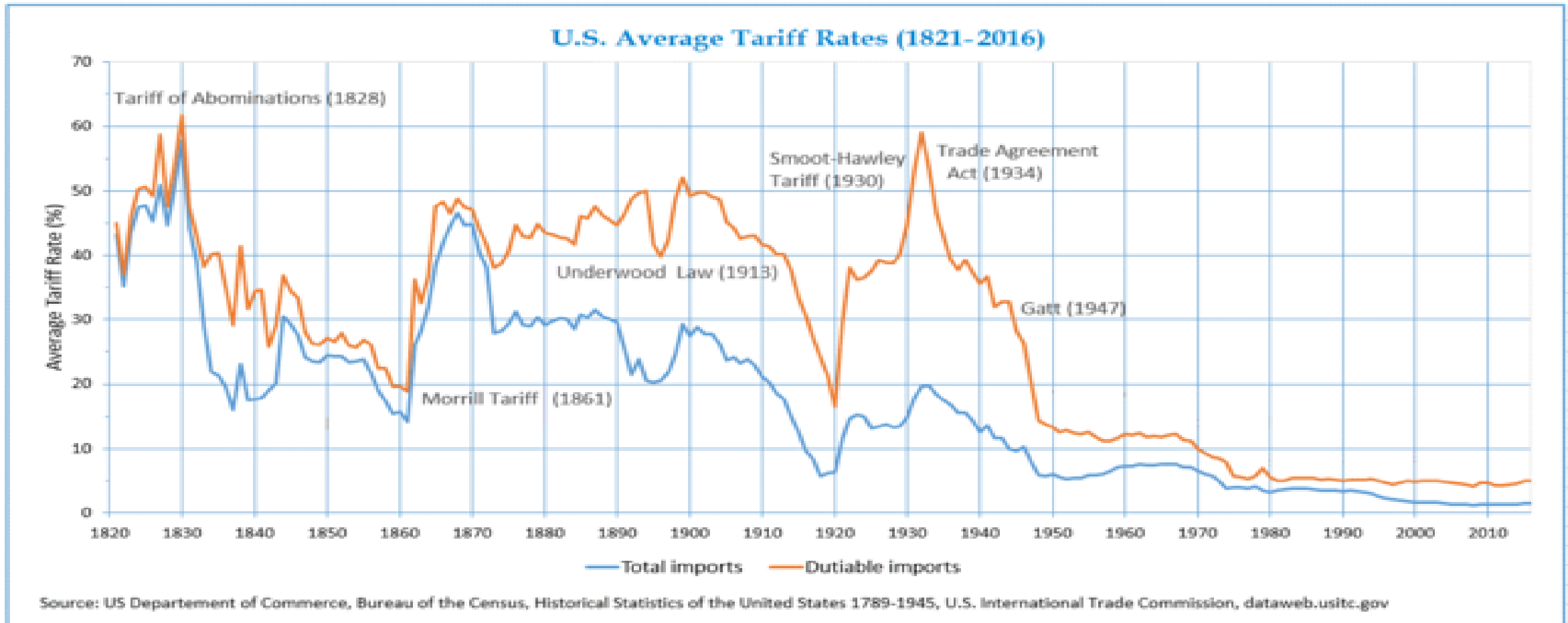
Our World
in Data

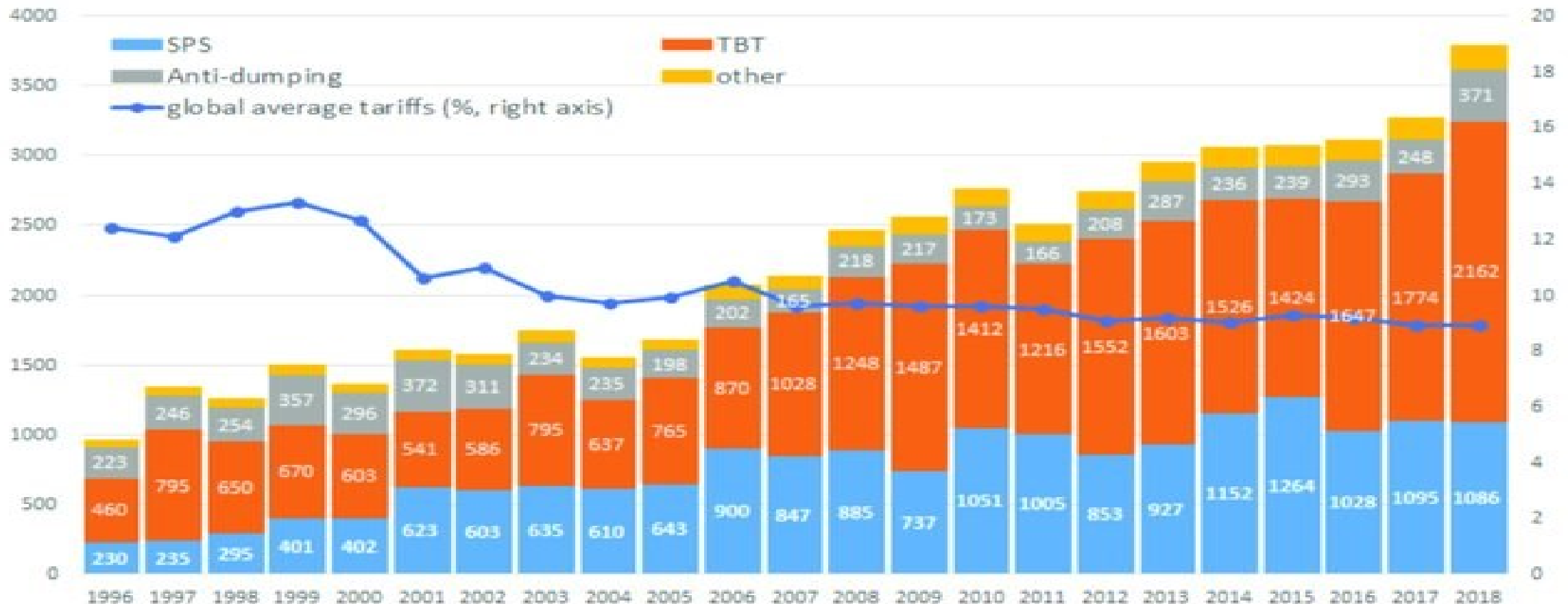
Source: Our World in Data based on World Bank

OurWorldInData.org/trade-and-globalization • CC BY

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΜΩΝ ΣΤΙΣ ΗΠΑ

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΔΑΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΔΑΣΜΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΜΠΟΔΙΩΝ

Πηγή: Cho, J., Hong E.K. at al, "The Impact of Global Protectionism on Port Logistics Demand", Sustainability, 2020, 12, 1444

Ο «ΗΜΙΘΑΝΗΣ» ΓΥΡΟΣ ΤΗΣ ΝΤΟΧΑ

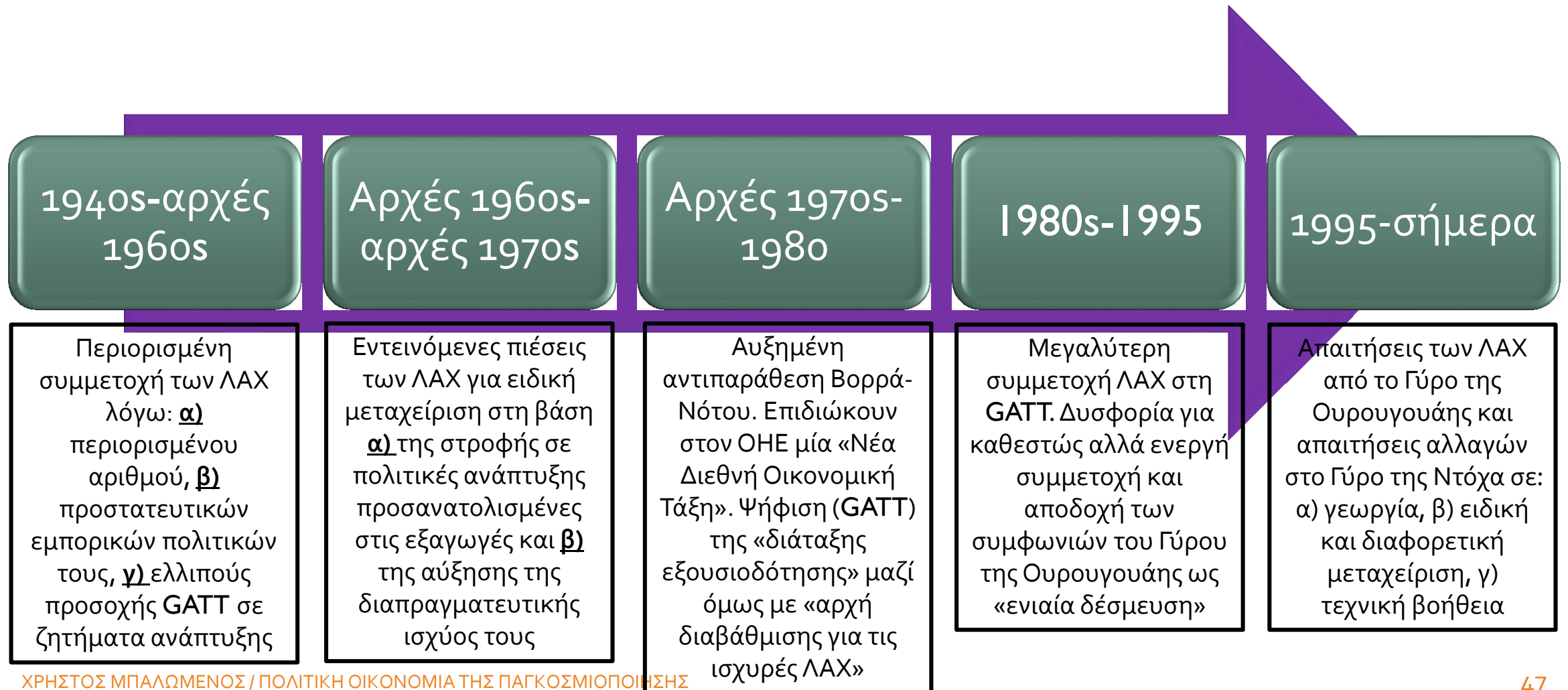
1. Προβλέπονταν να ξεκινήσει το 1999 στο Σιατλ των ΗΠΑ, αλλά οι κινηματικές αντιδράσεις στον ΠΟΕ σε συνδυασμό με τις αντιθέσεις ανάμεσα σε ΗΠΑ και ΕΕ από τη μία και Βορά και Νότου από την άλλη κατέστησαν εφικτή την έναρξη του μόλις το 2001 στο Κατάρ.
2. Προγραμματίζονταν να ολοκληρωθεί το 2005, αλλά το 2006 αναστάλθηκε από τον γενικό Διευθυντή του ΠΟΕ λόγω μεγάλων αποκλίσεων Βορρά-Νότου. Έγιναν προσπάθειες επανέναρξης (κυρίως από συναντήσεις ΗΠΑ-Κίνας-Ινδίας) αλλά τελικά το 2008 κηρύχθηκε από πολλά μέρη ως «νεκρή». Τυπικά είναι ακόμα σε εξέλιξη.
3. Άτυπα έχει χαρακτηριστεί ως ο Γύρος της Ανάπτυξης επειδή τυπικά βάζει στο επίκεντρο την ανάπτυξη των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Ωστόσο, βασικό εμπόδιο στην ολοκλήρωση του είναι οι διαφορές Βορρά-Νότου.

-
5. Πως μεταβλήθηκε ιστορικά η θέση/στάση των χωρών του Νότου απέναντι στη ΓΑΤΤ/ΠΟΕ;

Ο ΝΟΤΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- Οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες έλαβαν μόνο σε πολύ μικρό βαθμό μέρος σε πολυμερείς διαπραγματεύσεις μετά τον πόλεμο, οι οποίες στο συντριπτικά μεγάλο μέρος τους ήταν υπόθεση των χωρών του Βορρά.
- Παρόλο που η Χάρτα της Αβάνας έδωσε κάποια έμφαση σε ζητήματα λιγότερο αναπτυγμένων χωρών, όταν δεν εγκρίθηκε η Χάρτα, οι περισσότερες από αυτές τις ρήτρες δεν συμπεριλήφθηκαν στην GATT.
- Επίσης, οι λιγότερο αναπτυγμένες χώρες ήταν επιφυλακτικές για τη συμμετοχή τους στη GATT διότι δεν λαμβάνονταν υπόψη η ανάγκη τους για ειδική και διαφοροποιημένη μεταχείριση.
- Επί χρόνια ο Νότος επιδίωκε ειδική πρόσβαση στις αγορές των αναπτυγμένων κρατών και απαλλαγές από αρχές και κανόνες του εμπορικού καθεστώτος.

ΤΑ 5 ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΛΙΓΟΤΕΡΟ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ (ΛΑΧ) ΣΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΟΙ (ΠΡΩΗΝ ΚΑΙ ΝΥΝ) ΜΕΤΑΒΑΣΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

- Επί σοσιαλισμού, οι οικονομίες αυτές ήταν οργανωμένες στη βάση της κοινωνικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγής και του κεντρικού σχεδιασμού με κριτήριο τις κοινωνικές ανάγκες. Με το πέρασμα στον καπιταλισμό, πέρασαν σε ένα καθεστώς καπιταλιστικής ιδιοκτησίας των μέσων παραγωγή και ανάπτυξης με κριτήριο το καπιταλιστικό κέρδος. Αυτή η μετάβαση προϋπέθετε σημαντικές αλλαγές στην οικονομία.
- Με δεδομένο ότι μία από τις στοχεύσεις της GATT (αλλά και της σχεδιαζόμενης Χάρτας της Αβάνας) είναι ο περιορισμός της κρατικής παρέμβασης, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η ΕΣΣΔ είχε απορρίψει τη Χάρτα αλλά και ότι η GATT παράβλεπε αυτές τις οικονομίες.
- Ωστόσο, ακόμα και επί σοσιαλισμού κάποια σοσιαλιστικά κράτη επιδίωξαν και έγιναν δεκτά στη GATT με ειδικές ρήτρες κυρίως ως προϊόν της «στρατηγικής της διαφοροποίησης» της καπιταλιστικής Δύσης.
- Μετά την επαναφορά του καπιταλισμού, αυτές οι χώρες εντάχθηκαν στη GATT/ΠΟΕ.
- Η ένταξη της Κίνας και της Ρωσίας στον ΠΟΕ ήταν πιο σύνθετη λόγω της μεγάλης βαρύτητας αυτών των χωρών (ιδίως τη Κίνας) στην παγκόσμια οικονομία.

ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ ΣΤΗΝ ΓΑΤΤ/ΠΟΕ

	ΓΑΤΤ/ΠΟΕ
1948	Τσεχοσλοβακία και Κίνα (ιδρυτικά μέλη)
1950	Η Δημοκρατία της Κίνας (Ταϊβάν) αποχωρεί από την ΓΑΤΤ
1966	Γιουγκοσλαβία
1967	Πολωνία
1971	Ρουμανία
1973	Ουγγαρία
1990	Η Ανατολική Γερμανία προσχωρεί στην ΓΑΤΤ λόγω της επανένωσης της Γερμανίας
1993	Τσεχία, Σλοβακία
1994	Σλοβενία
1996	Βουλγαρία
1997	Μογγολία
1998	Κιργιζία
1999	Λετονία, Εσθονία
2000	Αλβανία, Κροατία, Γεωργία
2001	Λιθουανία, Μολδαβία, Κίνα
2002	Ταϊβάν
2003	Αρμενία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM)

Πηγές: General Agreement on Tariffs and Trade, *GATT Activities* (Geneva, Switzerland: GATT, Various years)- WTO website.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕ ΤΗ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΠΟΕ

2019 Top 10 Members' contributions to the consolidated budget of the WTO^[127]

Rank	Country	CHF	Percentage
1	United States	22,660,405	11.59%
2	China	19,737,680	10.10%
3	Germany	13,882,455	7.10%
4	Japan	7,896,245	4.04%
5	United Kingdom	7,446,595	3.81%
6	France	7,440,730	3.81%
7	South Korea	5,777,025	2.96%
8	Netherlands	5,745,745	2.94%
9	Hong Kong	5,427,080	2.78%
10	Italy	5,096,685	2.61%
	Others	94,389,355	48.28%
	TOTAL	195,500,000	100%

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΠΟΕ

1. Ενώ η GATT εστίαζε σε «αρνητικές συνταγές» για να αποτρέπει τις κυβερνήσεις να αποτρέπουν εμπορικούς φραγμούς, ο ΠΟΕ εστιάζει και σε «θετική διαμόρφωση κανονισμών» απαιτώντας από τις κυβερνήσεις να υιοθετήσουν συγκεκριμένες πολιτικές και διαδικασίες.
2. Ο ΠΟΕ απλώνει τη δράση του και σε καινούρια ζητήματα όπως ο τομέας των υπηρεσιών, τα οποία προηγουμένως αντιμετωπίζονταν μόνο από τις εθνικές κυβερνήσεις.
3. Ενώ οι κυβερνήσεις λογοδοτούν στους πολίτες, ο ΠΟΕ δεν λογοδοτεί πουθενά. Συνεπώς, με την επέκταση των δραστηριοτήτων του προκύπτει «δημοκρατικό έλλειμμα».
4. Οι ανησυχίες αυτές οξύνονται από το γεγονός ότι ο ΠΟΕ διαμορφώνει *επίσημα* την πολιτική του με βάση το «μοντέλο της κλειστής λέσχης» (club model), σύμφωνα με το οποίο οι αξιωματούχοι της κυβέρνησης και οι πολιτικοί ηγέτες είναι οι μοναδικοί δρώντες με αρμοδιότητα να λαμβάνουν αποφάσεις.
5. Τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο επικίνδυνα αν ληφθεί υπόψη ότι στην *πράξη* οι αποφάσεις παίρνονται με βάση το «προσαρμόσιμο μοντέλο λέσχης», σύμφωνα με το οποίο οι κυβερνήσεις συμβουλευονται τακτικά τις ενδιαφερόμενες πολυεθνικές επιχειρήσεις. Συχνά αυτές οι τελευταίες ετοιμάζουν τις γραπτές προτάσεις για τις επιτροπές και τα αντίστοιχα νομικά έγγραφα. Για παράδειγμα, στην αμερικανο-ιαπωνική διένεξη για τη βιομηχανία φωτογραφικών φιλμ, η Kodak εκτέλεσε αυτές τις υπηρεσίες για λογαριασμό των ΗΠΑ και η Fuji βοήθησε την ιαπωνική κυβέρνηση. Αντίστοιχα, η Chiquita βοήθησε τις ΗΠΑ να αναπτύξουν με ισχυρό τρόπο τα επιχειρήματα τους στην διένεξη των ΗΠΑ με την ΕΕ σχετικά με το ευρωπαϊκό καθεστώς μπανάνας.

ΒΑΣΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΤΟΣ

1. Ποιες είναι διαχρονικά οι βασικές τάσεις στο Διεθνές Εμπόριο (ΔΕ);
2. Ποιες είναι οι διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις του ΔΕ;
3. Πως μεταβλήθηκε διαχρονικά το καθεστώς του ΔΕ;
4. Ποιες είναι οι αρχές του σημερινού καθεστώτος του ΔΕ με τις οποίες δρα ο ΠΟΕ;
5. Πως μεταβλήθηκε ιστορικά η θέση/στάση των χωρών του Νότου απέναντι στη ΓΑΤΤ/ΠΟΕ;